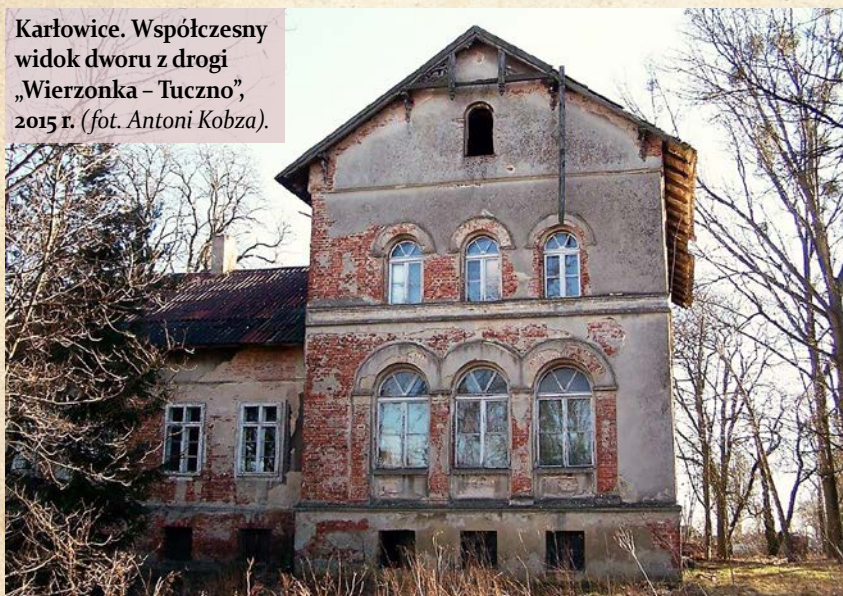

Swarzędzki alfabet historyczny Antoniego Kobzy

Siedziby właścicieli ziemskich na ziemi swarzędzkiej oraz właściciele dworów i folwarków w okolicy Swarzędza

Karłowice. Współczesny widok dworu z drogi „Wierzonka – Tuczo”, 2015 r. (fot. Antoni Kobza).

W tym cyklu artykułów przybliżających naszą historię, autor – Pan Antoni Kobza, opowiada Państwu o siedzibach właścicieli ziemskich na ziemi swarzędzkiej. Poznajmy zarówno historię samych budowli, jak i losy dawnych mieszkańców dworów i folwarków w okolicy Swarzędza. Dziś dzieje dworu w Karłowicach.

Kolejnym właścicielem Karłowic był Hugo Louis (1840-1899), syn Ludwika v. Treskow, a w 1899 r. owdowiała Angelika Małgorzata Ida (1847-1939) z domu Reiche oraz pięć córek Angeliki i jej zmarłego męża: Ewa, Ruth, Angelika, Klara i Maria Magdalena. Ostatnia z wymienionych wyszła za mąż za hrabiego Schack von Wittenau, który był zarządcą oraz współwłaścicielem Karłowic i mieszkał tam z czwórką swoich dzieci. Po jego tragicznej śmierci w wypadku

Karłowice

prawdopodobnie wybudował skromny, parterowy dworek przy folwarku w Karłowicach.

Właściciele

Karłowice – wieś położona na północnym krańcu gminy Swarzędz, która uzyskała status wsi dopiero w 2008 roku. Do tego czasu była osadą i leżała na obszarze sołectwa Wierzonka. Obecnie Karłowice są także sołectwem i posiadają własną, erygowaną w 2004 roku kaplicę p.w. Jezusa Dobrego Nauczyciela, która jest kaplicą filialną w parafii p.w. Św. Mikołaja w Wierzenicy¹.

Wieś należy do najmłodszych osad na ziemi swarzędzkiej, bowiem założył ją Otto Sigismund v. Treskow (1756-1825) około 1820 roku na obszarze majątku Wierzonka. Początkowo był to wyłącznie dość duży folwark z osadą pracowników folwarcznych, powiększający jeszcze stopniowo swoją rozległość (451 ha w 1907 r., 553 ha w 1913 r.) oraz rozwijający wewnętrzną infrastrukturę (gorzelnia, tartak, kuźnia).

Pierwszym właścicielem Karłowic był ich założyciel Otto Sigismund von Treskow będący protoplastą owieńskiej gałęzi rodu.

Po jego śmierci w 1825 roku, Karłowice obok innych dóbr (Wierzonka, Milo, południowa część Puszczy Zielonki), odziedziczył syn Ludwik August (1799-1865), który

Północno-wschodnia ściana budynku dworu, 2019 r. (fot. Antoni Kobza).

¹ Budowę kaplicy rozpoczął ks. prob. Jan Pieczonka, a zakończył ks. prob. Przemysław Kompf.

Karłowice. Dwór od strony parku, lata trzydzieste XX wieku (fotograf nieznany).

samochodowym pod Gruszczyńcem w lutym 1937 roku, Folwark wraz z dworem pozostawał w rękach córek Hugo v. Treskowa, wdowy Angeliki Małgorzaty oraz dzieci Marii Magdaleny i hrabiego v. Wittenau - aż do lutego 1945 roku. Wówczas przez Karłowice przeszedł front wschodni, a nieco wcześniej, właściciele majątku ewakuowali się w głąb Niemiec.

Dwór

Dworek w Karłowicach postawił Ludwik v. Treskow, prawdopodobnie parę lat po założeniu folwarku. Była to najpierw skromna, parterowa budowla będąca siedzibą zarządcy folwarku w Karłowicach i Milnie. Po śmierci Ludwika, jego syn Hugo, około 1865 r. prze-

budował i rozbudował dworek, w którym zamieszkała jego matka, Melania (z domu Schüler-Baudesson) wdowa po Ludwiku. Dwór pełnił także funkcję miejsca letniego wypoczynku dla pięciu córek Hugo i Angeliki (jedynej ich syn Otto Heinrich - zmarł niedługo po urodzeniu w 1870 r.). Po śmierci Melanii v. Treskow w 1873 r., mieli tu również swoje mieszkanie kolejni zarządcy folwarku w Karłowicach i Milnie (m.in. Rothe, Siege, Grocke, Krause).

Dwór jest w całości podpiwniczony, a jego bryła składa się z części parterowej i części piętrowej. Jego styl, określany też jako eklektyczny, sięga do wzorów północno-włoskiej architektury, które stały się modne w Niemczech i Wielkopolsce w końcu pierw-

szej połowy XIX wieku i trwały do jego końca. Kolejna modernizacja i remont dworu miał miejsce w 1890 roku, w czasie gdy budowano, a właściwie przebudowywano stary dwór w Kowalskim, który Treskowie kupili około 1882 roku od Wilhelma Roberta Hoffmanna. Obydwa dwory uzyskały identyczną bryłę, ale różnią się kształtem okien, wejściem głównym i zapewne rozplanowaniem wnętrza.

W Karłowicach znajduje się reprezentacyjne wejście główne od strony parku, a znajduje się we wglębnym portyku zamkniętym potrójną arkadą. Schody prowa-

dzące do tego portyku również podzielono na trzy części. Okna w niższej części budynku są prostokątne, natomiast w części piętrowej są zamknięte półkoliście, podobnie jak samo główne wejście.

Na parterze dworu w Karłowicach znajdowały się pomieszczenia reprezentacyjne i mieszkalne. Interesującą informacją jest wartość budynku od której państwo naliczało podatek, a która w końcu XIX wieku wynosiła nieco ponad 11 tysięcy marek. Dla porównania, w tym samym czasie wartość domu chłopskiego wynosiła 600 marek.

Budynek otacza dwu i półhektarowy park krajobrazowy, w którym uwagę zwracają dorodne kasztanowce rosnące wzdłuż południowej granicy parku, jesion wyniosły o obwodzie pnia 3,6 m i lipa drobnolistna o obwodzie 3 m. W miejscu dobrze zacienionym wybudowano lodownię, obecnie przy każdym szanującym się dworze, w której przechowywano lód przez cały rok. Po II wojnie światowej lodownię przebudowano na chlew, obecnie zrujnowany.

Według stanu z 2015 r. w budynku przetrwały ponad stuletnie schody na piętro, stolarka drzwiowa łącznie z głównym wejściem i okna. Od wielu lat budynek jest opuszczony i niszczeje.

W połowie 2018 roku we dworze, z nieświadomych przyczyn pojawił się ogień, który dopełnił zniszczeń wewnątrz obiektu.

Antoni Kobza

Zachowane oryginalne ozdoby głównego wejścia do dworu, 2022 r. (fot. Antoni Kobza).